

ნატო გეგენაუა,
ეკონომიკის დოქტორი

გლობალიზაციის ერთ-ერთ მახასიათებელს ეროვნულ ეკონომიკათა ურთიერთდამოკიდებულების ზრდა წარმოადგენს, რომელსაც როგორც პოზიტიური, ასევე ნეგატიური შედეგები ახლავს. ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ცალკეული ასპექტების განხილვისას აუცილებელია გავანალიზოთ ის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც გამომდინარეობს მსოფლიოში მიმდინარე რადიკალური გარდაქმნიებიდან და ხელს უწყობს გლობალური ბიზნესის აქტუალური პრობლემეტიკის ჩამოყალიბებას. ესენია:

1. საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების შედეგად მიმდინარეობს ეროვნული ეკონომიკური სისტემის თანდათანობითი «გახსნის» პროცესი;
2. ქვეყნების თანამშრომლობა სავაჭრო სფეროში გაღრმავდა სავალუტო-საფინანსო სფეროში ურთიერთობათა გაფართოებით;
3. ახალი სახე მიიღო რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესმა, რომელმაც მოიცვა მსოფლიოს ქვეყნების პრაქტიკულად მთელი სპექტრი;
4. გლობალური ბიზნესის კიდევ ერთი, მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი თავისებურება, აისახა საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნაში, რომელთა მიზანია საერთაშორისო ეკონომიკურ და სავალუტო-საფინანსო სისტემებზე დაკვირვება და რეგულირება, რაც თავის მხრივ, განსაზღვრავს საერთაშორისო ბიზნესის განვითარების ტემპებს;
5. გლობალური ბაზრების უმნიშვნელოვანესი ფენომენი გახდა ტრანსეიროვნული კორპორაციები, რომლებიც დღეს წარმოადგენენ გლობალური ბიზნესის მთავარ ობიექტს, რომელიც განსაზღვრავს ცალკეული ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების მიმართულებებს, ასევე მათ სამრეწველო, საინვესტიციო და სავაჭრო პოლიტიკას.

ყველა ამ ცვლილებამ გააღრმავა გლობალური ბიზნესი და გლობალიზაცია.

გლობალიზაციის ერთ-ერთი მახასიათებელია ეროვნულ ეკონომიკათა ურთიერთდამოკიდებულების ზრდა, რომელსაც ახლავს როგორც პოზიტიური, ასევე ნეგატიური შედეგები. გლობალიზაცია — ეს არის წინააღმდეგობრივი პროცესი — ქვეყნების ერთი ჯგუფისათვის, გარკვეულ პერიოდში მას მოაქვს კონკურენციული უპირატესობა, მეორე ჯგუფი კი ხასიათდება ხალხის კეთილდღეობის დაცემით. საერთოდ იმ ტენდენციების ახსნას, რომლითაც გლობალიზაციის ეპოქაში ხასიათდება ურთიერთდაკავშირებული ნაციონალური ეკონომიკები, უნდა მიედგინას მსოფლიოს ტენდენციების მეცნიერული კვლევის მნიშვნელოვანი ნაწილი. მან არა მარტო უნდა ახსნას ის, თუ რატომ ხდება მსოფ-

ლიოში ესა თუ ის ეკონომიკური მოვლენა, არამედ მოგვცეს რეკომენდაციები იმის შესახებ, გლობალური ბიზნესის განვითარების შედეგად, როგორ შეიძლება მოვახდინოთ ზეგავლენა მსოფლიოში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების რეგულირებაზე.

დღეისათვის გლობალური ბიზნესის კონტექსტში საქართველოს ეკონომიკის განვითარების ტენდენციები აისახება სამეცნიერო გამოკვლევების პრობლემეტიკაში. ეს პრობლემებია:

1. განვითარებული ქვეყნების მზარდი სავაჭრო პროტექციონიზმი და მისი ზეგავლენა საერთაშორისო ვაჭრობისა და ნაციონალური ეკონომიკის განვითარებაზე;
2. გაცვლითი კურსების რყევები, საერთაშორისო სავალუტო-საკრედიტო სისტემის არასტაბილურობა;
3. გლობალური მონოპოლიების მზარდი საფრთხე;
4. ნაციონალურ და მსოფლიო ეკონომიკაში უმუშევრობის მაღალი სტრუქტურა;
5. მსოფლიო ეკონომიკაში მატერიალური სიკეთეების არათანაბარზომიერი განაწილება ცალკეულ ქვეყნებს შორის და სიღარიბის ზრდა განვითარებად ქვეყნებში;
6. გლობალური ბიზნესის ზეგავლენა ეკოლოგიურ გარემოზე;
7. ეროვნული სახელმწიფოს არაერთგვაროვანი როლი გლობალური ბიზნესის რეგულირებაში;
8. გლობალური ბიზნესის ზეგავლენა ეროვნული სახელმწიფოს განვითარებაზე და სხვ.

საქართველოსათვის ეს პრობლემეტიკა ერთობ მნიშვნელოვანია, რადგან მისი განსაზღვრა იძლევა შესაძლებლობას დაუკავშიროთ ერთმანეთს ის მოვლენები, რომლებიც მიმდინარეობს მსოფლიო ბიზნესსა და ეროვნულ ეკონომიკაში და ამის საფუძველზე გამოყოს ის პრიორიტეტები, რომლებიც მოცემულ ეტაპზე მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის.

ჩვენს ქვეყანაში XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან თანმიმდევრულად დაიწყო საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაციის პროცესი, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში გაერთიანებით საქართველო შეუერთდა საერთაშორისო ვაჭრობის მარეგულირებელ ხელშეკრულებებს, მონესრიგდა საერთაშორისო სამეწარმეო საქმიანობის საკანონმდებლო ბაზა. ამიტომ, მეცნიერ-ეკონომისტების წინაშე დადგა სერიოზული ამოცანა, ახალი პირობების ადეკვატური სამეცნიერო კვლევების წარმოება, რომლებიც სრულიად შეესაბამება გლობალური ბიზნესის დარგში მსოფლიოში მიმდინარე ცვლილებებსა და ამ ფონზე ჩვენი

სახელმწიფოს გაზრდილ მოთხოვნებს.

გარდა ამისა, საქართველოს ეკონომიკაში მიმდინარე ცვლილებები, კერძოდ: ქართული კომპანიების გასვლა საერთაშორისო ბაზრებზე და მათი საქმიანი ოპერაციების სფეროს გაფართოება საუნივერსიტეტო განათლების სფეროში დასაქმებული მეცნიერ-მკვლევარებისგან მოითხოვს გლობალური ბიზნესის სფეროში ახალ სასწავლო პროგრამებზე ორიენტაციას, ამ პროგრამებში კვლევითი კომპონენტის შედეგების ასახვას. აქ, ჩვენი აზრით უნდა წარმოჩნდეს გლობალური ბიზნესის უახლესი და აქტუალური პრობლემემატიკის სპექტრი.

გლობალური ბიზნესის სპეციფიკა არის ის, რომ მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების წესებისა და პროცედურების აღწერის პროცესში ყოველთვის შეუძლებელია გამოვიყენოთ მწყობრი თეორიული მასალა. გლობალური ვაჭრობის და უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების თეორიები თანდათანობით ცვლილებას განიცდის. დღეისათვის არც ერთი თეორია არ იძლევა საერთაშორისო ოპერაციების სრულ აღწერას. გლობალური ბიზნესის გარემოს ანალიზის მეთოდები გართულებულია ეროვნული მახასიათებლების სიმრავლით, რაც ამ დარგის მეწევერებს უქმნის სუბიექტური გადაწყვეტილების მიღების ფართო შესაძლებლობას, ამაზე მეტყველებს მრავალი საერთაშორისო კორპორაციის გამოცდილება. კონკურენტულ პირობებში მათ შეუძლიათ გამოიყენონ განსხვავებული მიდგომები და აირჩიონ თავიანთი ბიზნესის განვითარების სხვადასხვა მიმართულებანი. ამიტომ არის, რომ გლობალური ბიზნესის პრობლემემატიკის კვლევის პროცესში დასაშვებია განსხვავებული, ზოგ შემთხვევაში დაპირისპირებული თვალსაზრისი.

გლობალური ბიზნესი არის ნებისმიერი ფირმის მონაწილეობა საერთაშორისო ვაჭრობაში ან ინვესტიციაში. აუცილებელი არ არის, რომ ფირმა გახდეს საერთაშორისო მეწარმე სხვა ქვეყნებში პირდაპირი ინვესტირებით, მონაწილეობდეს საერთაშორისო ბიზნესში, თუმცა ფირმები, რომლებიც სხვა ქვეყნებში ახორციელებენ ინვესტირებას, საერთაშორისო ბიზნესში მონაწილეობენ. ყველაფერი, რაც ფირმამ უნდა გააკეთოს, ეს არის პროდუქციისა და მომსახურების იმპორტი ან ექსპორტი.

მსოფლიო უახლოვდება კარგად ინტეგრირებულ გლობალურ ეკონომიკას, შესაბამისად, მრავალი ფირმა ხდება გლობალური ბიზნესის მონაწილე. ორგანიზაციები მონაწილეობას იღებენ საერთაშორისო ვაჭრობასა და ინვესტიციებში. სხვადასხვა ქვეყნები ერთმანეთისგან პოლიტიკით, კულტურით და ასევე ეკონომიკური განვითარების დონით განსხვავდებიან. ეს განსხვავებები საერთაშორისო ბიზნესისგან სხვადასხვა ქვეყანაში საქმიანობის მიმართ განსხვავებულ მიდგომას მოითხოვს.

ქვეყნის საზღვრებს გარეთ ბიზნესურთიერთობების ხელმძღვანელობა მოითხოვს საერთაშორისო ვაჭრობისა და ინვესტირების სისტემის ცოდნას. გლობალურ ბიზნესში მეწევერებს მოეთხოვებათ,

გაუმკლავდნენ საერთაშორისო ვაჭრობასა და ინვესტირებაზე სამთავრობო შეზღუდვებს, ასევე გამონახონ იმის გზა, თუ როგორ იმოქმედონ სამთავრობო შეზღუდვებით გამონეულ საზღვრებში. მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი ფირმა ოფიციალურად თავისუფალი ვაჭრობის მომხრეა, ის მაინც მოითხოვს რეგულირებას.

გლობალური ბიზნესის მართვა საშინაოსგან ოთხი ძირითადი მიზეზით განსხვავდება:

- ქვეყნები განსხვავებულია ეკონომიკური მდგომარეობით, პოლიტიკური სისტემებით, კულტურის დონით;

- გლობალურ ბიზნესში პრობლემების სიმრავლე მნიშვნელოვნად აჭარბებს საშინაო ბიზნესში არსებულს როგორც რაოდენობით, ასევე სირთულის ხარისხის მიხედვითაც;

- გლობალურმა ბიზნესმა უნდა გამონახოს გზა, რომ იმოქმედოს საერთაშორისო ვაჭრობისა და ინვესტირების სისტემებში მთავრობის მიერ დაწესებული საზღვრების ფარგლებში;

- საერთაშორისო საქმიანობა მოითხოვს განსხვავებული ვალუტების გამოყენებას.

გლობალიზაცია ახალ შესაძლებლობებთან ერთად, ახალ პრობლემებსაც წარმოშობს, რომლებიც საგარეო ფაქტორებზე ეროვნული ეკონომიკის დამოკიდებულების ხარისხს უკავშირდება. იმავდროულად მცირდება ეკონომიკურ განვითარებაზე სახელმწიფოებრივი ბერკეტების გავლენაც. პრობლემები, რომლებსაც ქვეყნები გლობალიზაციის პროცესში აწყდებიან, დაძლეადია, რადგან ისინი ახალ პირობებში მუშაობას გულისხმობს. ამასთან, აუცილებელია მსოფლიო მეურნეობაში ინტეგრაციისა და თვითუზრუნველყოფას შორის კომპრომისის ძიება. ასეთია საერთო სქემა. კერძო შემთხვევაში ნეგატიური პროცესები, ხშირად, თვით ეროვნულ ეკონომიკაში წარმოიშობა.

ცნობილია, რომ მსოფლიო ეკონომიკაში ქვეყნის ეფექტიანი ინტეგრაციის პირობა იყო და არის შიდა ბაზრის განვითარება. შეუძლებელია შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში ქვეყნის ადგილის შეცვლა, თუ არ მოვახდენთ ეროვნული ეკონომიკის დივერსიფიკაციას ან წარმატებით კონკურენციას საგარეო ბაზარზე. შეუძლებელია სპეციალურად საგარეო მომხმარებლისათვის მაღალტექნოლოგიური პროდუქციის შექმნა, თუ ამ პროდუქციაზე ქვეყნის შიგნით მოთხოვნა არ არსებობს. ამისათვის საჭიროა გლობალურ ბაზარზე ეროვნული კომპანიების გაყვანის სტიმულირება, სახელმწიფოს მიერ მოფიქრებული კონკურენტუნარიანობის ამაღლების სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და მისი განხორციელება.

გლობალიზაციის პროცესში საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი ამოცანა უნდა გახდეს ძლიერი ეროვნული ეკონომიკის შექმნა, რაც გლობალურ პროცესებში მონაწილეობით მაქსიმალური სარგებლის მიღების საშუალებას იძლევა. გლობალიზაციაში მონაწილეობა სოციალურ-

ეკონომიკური განვითარებისა და ხალხის ცხოვრების კეთილდღეობის ამაღლების მძლავრი რესურსია.

Summary

N. Gegenava

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჭითანავა ნ. გლობალიზაცია და ეროვნული ეკონომიკის ტრანსფორმაციის თანამედროვე ტენდენციები (კონცეფციურ-მეთოდოლოგიური მიდგომა), საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და ფუნქციონირების პრობლემები საქართველოში. საქართველოს ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების სამეცნიერო კვლევა-თი ინსტიტუტის შრომების კრებული, ტ. VI, თბ., 2002, გვ. 7-8.
2. შანავა ზ. ეკონომიკის გლობალიზაციის გენეზისი და შინაარსი//სოციალური ეკონომიკა, თბ., 2010, №4, გვ. 30-39.
3. ფუტყარაძე რ., საქართველოს საგარეო ვაჭრობის განვითარების მიმართულებები გლობალიზაციის პირობებში//გლობალიზაცია და საქართველოს ეკონომიკური განვითარება: გამოწვევები და შესაძლებლობები. შრომების კრებული, თბ., 2008, გვ. 215-231.
4. სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ., პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე, თბ., 2001.
5. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა. საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, თბ., 2010.

რეზიუმე

გლობალიზაციის ერთ-ერთ მახასიათებელს ეროვნულ ეკონომიკაში ურთიერთდამოკიდებულების ზრდა წარმოადგენს, რომელსაც როგორც პოზიტიური, ასევე ნეგატიური შედეგები ახლავს. ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ცალკეული ასპექტების განხილვისას აუცილებელია გავანალიზოთ ის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც გამომდინარეობს მსოფლიოში მიმდინარე რადიკალური გარდაქმნებიდან და ხელს უწყობს გლობალური ბიზნესის აქტიუალური პრობლემატიკის ჩამოყალიბებას.

საქართველოსათვის ეს პრობლემატიკა ერთობ მნიშვნელოვანია, რადგან მისი განსაზღვრა იძლევა შესაძლებლობას დაუკავშიროთ ერთმანეთს ის მოვლენები, რომლებიც მიმდინარეობს მსოფლიო ბიზნესსა და ეროვნულ ეკონომიკაში და ამის საფუძველზე გამოყოს ის პრიორიტეტები, რომლებიც მოცემულ ეტაპზე მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის.

გლობალიზაციის პროცესში საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი ამოცანა უნდა გახდეს ძლიერი ეროვნული ეკონომიკის შექმნა, რაც გლობალურ პროცესებში მონაწილეობით მაქსიმალური სარგებლის მიღების საშუალებას იძლევა. გლობალიზაციაში მონაწილეობა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და ხალხის ცხოვრების კეთილდღეობის ამაღლების მძლავრი რესურსია.

The Perspectives of Development of the Global Business in Georgia

One of the characteristic features of Globalization is the growth of interdependency of the economics which is accompanied both by positive and negative results. While considering the separate aspects of the economical development of the country it is necessary to analyze those principle problems which follow the radical transformations running in the world and promote to formation of the actual problematics of the global business.

This problem is very important for Georgia since its definition gives a possibility to interrelate those phenomena which take place in the world's business and the national economics and on its basis to separate those priorities which are important on a given stage for economic development of the country.

In the process of globalization the main goal of the economic policy should become the creation of strong national economics which, through participation in the global processes gives a chance to get the maximal profit. Participation in globalization is a powerful resource for a social-economical development and raising of well-being of people's life.